

אוניברסיטת בר-אילן

הבדלים בתפקוד בתי ספר בשנים שבהן מתקיים מבחן מיצ"ב פנימי וחיצוני

אדוה בוסתנאי-חלפון

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת
בר-אילן

תשע"ו

רמת-גן

תקציר

מערכת החינוך במדינת ישראל עוברת בהדרגה מניהול ריכוזי לניהול מבוזר. תהליך זה מואץ בעקבות תהליכים מקבילים במדינות רבות בעולם – לנוכח מודעות גוברת לתרומת החינוך בעיצוב דור העתיד, כמו גם דרישה ציבורית גוברת למעורבות בתכנון תכניות חינוכיות והפעלתן (Sui-chu Ho, 2006).

בשני העשורים האחרונים מערכת החינוך בישראל מעודדת הקמת בתי ספר בניהול עצמי. בתיאום עם הרשויות המקומיות נפתחים בהדרגה אזורי רישום ומתאפשר חופש בחירה ברישום לבתי הספר השונים, דבר הגורם להגברת התחרות על רישום תלמידים. לצד יתרונותיה של האוטונומיה החינוכית עולים חששות לדגשים מקומיים יתרים בתכנית הלימודים, ללא בסיס משותף לכל מוסדות החינוך וללא הקפדה על רמה לימודית נאותה (זוהר, 2013). בעקבות כך גוברת הדרישה לאימוץ תכנית ליבה אחידה בכל מוסדות החינוך (2000, Fullan & Watson), וכן לשימוש במבחני סטנדרטים חיצוניים כמו המיצ"ב, מבחני הבגרות ומבחנים בינלאומיים, כמו גם להגברת השקיפות הציבורית לפעילות החינוכית ותוצריה. מבחני המיצ"ב החיצוניים מועברת בבתי הספר אחת לארבע שנים במקצועות מתמטיקה, אנגלית, מדעים וכישורי שפה – לסירוגין. בשנים שבהן לא מתקיים מבחן מיצ"ב חיצוני בכיתות ה' וחי' מתקיימת בחינת מיצ"ב פנימי ועל פי רוב תוצאותיה אינן מועברות למשרד החינוך. מהספרות עולות עדויות ספורות שהנהלות בתי הספר מפנות משאבים מוגברים לאותם מקצועות שבהם מופעל מבחן המיצ"ב החיצוני על חשבון מקצועות אחרים. יתרה מכך עדויות חלקיות, שטרם נחקרו עד תום, מצביעות על העובדה שבמקצועות שבהם מתקיימים מבחני מיצ"ב, מושקע מאמץ אינטנסיבי יותר מאשר באותן כיתות ומקצועות בשנה בה מתקיים מבחן פנימי (פרידמן, 2005). הדבר מעורר שאלה אם מבחן סטנדרטים זה מהווה אינדיקציה ייצוגית הולמת ללמידה בבתי הספר.

מטרת המחקר הנוכחי היא לבחון אם אכן קיימת תופעה של הסטת משאבים בבתי הספר למקצועות בהם מתקיימים מבחני מיצ"ב חיצוניים, והאם קיימים הבדלים בתפקוד בתי הספר בשנים שבהן מתקיים מבחן מיצ"ב חיצוני לעומת שנים שמתקיים בהן מבחן מיצ"ב פנימי.